

ĐẶC TRƯNG VÀ HOẠT TÍNH XÚC TÁC CHO PHẢN ỨNG OXI HÓA CO CỦA CÁC OXIT CuO, CeO₂ VÀ OXIT HỖN HỢP CuO-CeO₂

Hoàng Thị Hương Huế^{1*}, Đào Ngọc Nhiệm²

¹Khoa Hóa học, Trường Đại học Khoa học Tự nhiên, Đại học Quốc gia Hà Nội

²Viện Khoa học Vật liệu, Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam

Đền Tòa soạn 8-7-2013

Abstract

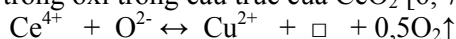
CuO-CeO₂ mixed oxide with 7.5 % CuO content prepared by co-precipitation method, has been tested for the oxidation of CO conditions at 30-327 °C. Catalysts have been characterized by means of X-ray diffraction (XRD), H₂-temperature-programmed reduction (H₂-TPR) and Raman spectroscopy. H₂-TPR results indicated that there are three CuO species in the mixed oxide: the Cu²⁺ mostly exists in the bulk CuO and the left in Cu_xCe_{1-x}O_{2-δ} solid solution and finely dispersed CuO species on the surface of CeO₂. The calculating results of the oxygen vacancy concentration in CuO-CeO₂ mixed oxide from Gaussian deconvolution of Raman spectra showed that, oxygen vacancy concentration in CuO-CeO₂ mixed oxide was 4.5 %. Investigated catalytic possibility of CuO, CeO₂ and CuO-CeO₂ mixed oxide in transformation of CO. The results showed that, CuO-CeO₂ mixed oxide has higher catalytic activity compared CuO and CeO₂ oxides. The synergistic interaction between CuO and CeO₂ is the main factor responsible for high catalytic activity of CuO-CeO₂ mixed oxide. At ambient temperature (30 °C), yield of CO treatment of CuO-CeO₂ mixed oxide was relatively high (53.2 %) and the transformation of CO almost finished at the temperature 207 °C (98.4 %).

Keywords: CuO-CeO₂, CO oxidation, co-precipitation, catalyst.

1. MỞ ĐẦU

Trong môi trường khử (đặc biệt là ở nhiệt độ cao), CeO₂ có cấu trúc khuyết tật thiếu oxy dạng CeO_{2-x} (với 0 ≤ x ≤ 0,5) với các lỗ trống oxy. Sau khi tạo thành một lượng lớn lỗ trống tại những vị trí ion oxy đã mất, CeO_{2-x} vẫn có cấu trúc của canxi florua và dễ dàng bị oxy hóa thành CeO₂ trong môi trường oxy hóa [1]. Các ion O²⁻ bị loại khỏi mạng lưới tinh thể CeO₂ sinh ra các lỗ trống theo phương trình sau: $4\text{Ce}^{4+} + \text{O}^{2-} \rightarrow 4\text{Ce}^{4+} + 2e/\square + 0,5\text{O}_2\uparrow \rightarrow 2\text{Ce}^{4+} + 2\text{Ce}^{3+} + \square + 0,5\text{O}_2\uparrow$ trong đó $\square$ là vị trí lỗ trống anion sinh ra do việc loại bỏ O²⁻ khỏi mạng lưới tinh thể.

Các lỗ trống oxy trong cấu trúc canxi florua của CeO₂ cũng được sinh ra khi CeO₂ hòa tan oxit của các kim loại có số oxy hóa nhỏ hơn +4 [2, 3]. Khi có một lượng nhỏ ion Cu²⁺ phân tán trên CeO₂ sẽ tạo thành các lỗ trống oxy trên bề mặt phân cách hai pha CuO và CeO₂ theo cân bằng [4, 5] $\text{Ce}^{4+} + \text{Cu}^{2+} + \text{O}^{2-} \leftrightarrow \text{Ce}^{3+} - \square - \text{Cu}^{1+} + 0,5\text{O}_2\uparrow$ hoặc Cu²⁺ có thể xâm nhập vào cấu trúc lập phương của CeO₂ bằng cách thay thế Ce⁴⁺ và tạo thành các lỗ trống oxy trong cấu trúc của CeO₂ [6, 7]:

Lỗ trống oxy là nơi cung cấp các vị trí oxy hoạt động để hình thành dạng supeoxit (O₂⁻, được tạo thành bởi phản ứng của oxy ở pha khí với các lỗ trống oxy hay oxy trong mạng lưới). Đây chính là chất oxy hóa trung gian cho các phản ứng oxy hóa (O₂ ↔ O₂⁻ ↔ O₂²⁻ ↔ 2O⁻ ↔ 2O²⁻). Sự chuyển dời electron giữa lỗ trống oxy với các chất phản ứng dễ dàng hơn so với từ chất khử đến chất oxy hóa. Chính vì vậy, việc tăng một lượng nhỏ lỗ trống oxy trong oxit hỗn hợp CuO-CeO₂ sẽ làm tăng đáng kể hoạt tính xúc tác của nó [4, 8].

Carbon monoxit (CO) cùng với hydrocarbon và NO_x thường được sinh ra từ nhiều quá trình công nghiệp, giao thông vận tải và sinh hoạt của con người, là những chất chính gây ô nhiễm không khí. Xúc tác ba hướng được coi là rất hiệu quả cho việc giảm thiểu sự ô nhiễm của các chất thải từ ô tô, xe máy. Tuy nhiên, hệ xúc tác trên cơ sở các kim loại quý có giá thành cao, kém bền khi có mặt của các hợp chất chứa clo. Vì vậy, việc tìm ra các chất xúc tác trên cơ sở các kim loại chuyển tiếp có giá thành thấp nhưng có hoạt tính xúc tác cao đã và đang thu hút sự quan tâm của các nhà khoa học [9, 10].

Đồng kết tủa là một trong các phương pháp hóa học ướn quan trọng để tổng hợp vật liệu. Các tác

nhân kết tủa có thể là dung dịch muối vô cơ hoặc hidroxit của kim loại kiềm.

Trong bài báo này, chúng tôi tổng hợp oxit hỗn hợp CuO-CeO₂ bằng phương pháp đồng kết tủa với tác nhân kết tủa là Na₂CO₃ và nghiên cứu các đặc trưng chính của nó có liên quan đến hoạt tính xúc tác cho quá trình oxi hóa CO.

2. THỰC NGHIỆM

2.1. Tổng hợp oxit CuO, CeO₂ và oxit hỗn hợp CuO-CeO₂

Oxit hỗn hợp CuO-CeO₂ được tổng hợp bằng phương pháp đồng kết tủa theo tài liệu [11] từ dung dịch Cu(NO₃)₂ 1 M, Ce(NO₃)₃ 1 M (với tỉ lệ mol Cu/(Cu+Ce) = 0,15 và dùng dung dịch Na₂CO₃ 0,5 M điều chỉnh pH của dung dịch đến 9-10. Muối cacbonat bazơ của đồng và xeri tạo thành được để già hoá 30 phút, rồi tiến hành lọc, rửa. Kết tủa được rửa cho đến môi trường trung tính và sấy ở 110 °C qua đêm, sau đó nung ở 600 °C trong 3 giờ với tốc độ nâng nhiệt 10°/phút.

Các oxit đơn lẻ CuO và CeO₂ được tổng hợp bằng phương pháp kết tủa từ dung dịch Cu(NO₃)₂ 1 M và Ce(NO₃)₃ 1 M với qui trình tổng hợp giống như tổng hợp oxit hỗn hợp CuO-CeO₂.

2.2. Khảo sát khả năng oxi hóa CO của các oxit CuO, CeO₂ và oxit hỗn hợp CuO-CeO₂

Hoạt tính xúc tác của sản phẩm cho quá trình oxi hóa CO được tiến hành trên hệ vi dòng với tốc độ dòng khí tổng 1000 ml/phút, khí mang 10% O₂ + 9% N₂ (theo thể tích), nồng độ CO trong dòng khí vào: 500 ppm, khối lượng xúc tác: 200 mg, nồng độ CO trước và sau khi đi qua xúc tác được đo trên máy Lancom II (Anh). Ống phản ứng được đặt trong lò gia nhiệt có gắn cặp nhiệt điện được điều chỉnh bởi chương trình nhiệt độ với tốc độ nâng nhiệt 5 °C/phút từ 30 °C đến 327 °C. Độ chuyển hoá CO được tính theo công thức:

Độ chuyển hoá CO(%) = $(C_{\text{trước}} - C_{\text{sau}}) \times 100\% / C_{\text{trước}}$
 Trong đó, C_{trước} và C_{sau} tương ứng là nồng độ CO (ppm) ban đầu và sau khi đi qua xúc tác.

2.3. Các phương pháp nghiên cứu

Giản đồ nhiễu xạ tia X được đo trên máy D8 ADVANCE (Bruker, Đức) với bức xạ CuK_α (bước sóng 0,15406 nm), điện thế 40 kV, 40 mA, góc đo 25÷80° bước quét 0,03°/0,2 giây, tại khoa Hóa học, trường Đại học Khoa học Tự nhiên, Đại học Quốc gia Hà Nội.

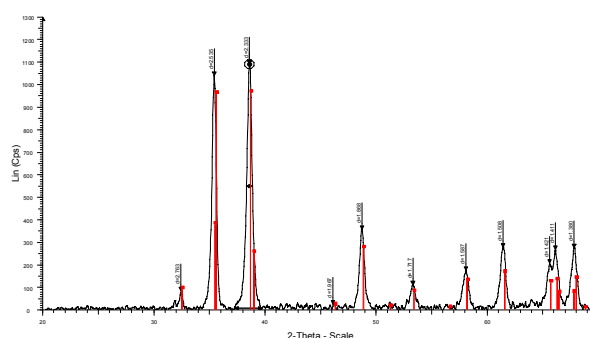
Khử theo chương trình nhiệt độ trong dòng khí (H₂-TPR): Các dạng tồn tại của CuO trong oxit hỗn hợp được xác định bằng phương pháp khử theo chương trình nhiệt độ trên máy Autochem II 2920 V3.03 tại Viện Kỹ thuật Hóa học, Trường Đại học Bách khoa Hà Nội. Đầu tiên, mẫu được loại bỏ nước, cacbonat, và các khí hấp phụ trong không khí bằng cách nâng nhiệt của mẫu lên 300 °C với tốc độ nâng nhiệt 10 °C/phút trong dòng khí heli, giữ ở nhiệt độ đó 15 phút, làm lạnh đến nhiệt độ 40 °C trong dòng khí heli. Để thực hiện chương trình khử nhiệt độ, mẫu được nâng từ 40 °C đến 700 °C với tốc độ nâng nhiệt 10 °C/phút trong dòng khí chứa 10 % H₂/Ar, giữ ở nhiệt độ 700 °C trong 20 phút.

Phổ Raman của các hợp chất được đo ở nhiệt độ phòng trên máy Renishawi in Via Raman Microscope trong vùng 300÷800 cm⁻¹, sử dụng đèn laser Argon 534 nm tại trường Đại học Quốc gia Singapore (NUS).

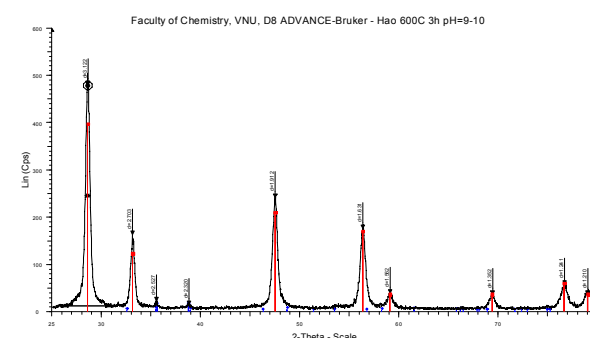
3. KẾT QUẢ VÀ THẢO LUẬN

3.1. Các đặc trưng của vật liệu

Thành phần pha của oxit hỗn hợp CuO-CeO₂ được chỉ ra trên hình 1.

Hình 1: Giản đồ XRD của oxit CuO

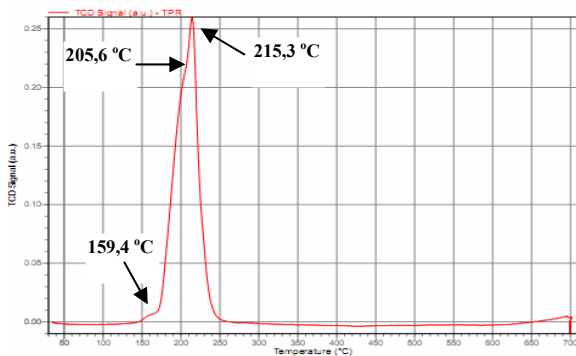

Hình 2: Giản đồ XRD của oxit hỗn hợp CuO-CeO₂

Từ giản đồ nhiễu xạ tia X của CuO (hình 1) cho thấy, xuất hiện các pic đặc trưng của CuO với cấu trúc đơn tà ở góc 2θ = 35,7°; 38,8° và 48,9° có cường độ tương đối mạnh, chứng tỏ mức độ tạo thành tinh

thể của CuO là khá tốt. Nhưng trên giản đồ nhiễu xạ tia X của oxit hỗn hợp CuO-CeO₂ (hình 2) chỉ xuất hiện các pic đặc trưng ở góc $2\theta = 28,5^\circ; 33,0^\circ$ và $47,5^\circ$ của CeO₂ với cấu trúc lập phương và các pic đặc trưng của CuO không xuất hiện trên giản đồ này. Nếu toàn bộ lượng CuO trong oxit hỗn hợp tồn tại dưới dạng tinh thể thì trên giản đồ nhiễu xạ ta sẽ quan sát thấy các pic đặc trưng của CuO vì hàm lượng của CuO đủ lớn (chiếm khoảng 7,5 % so với chất mang CeO₂) để xuất hiện pic nhiễu xạ. Trên thực tế, không có pic nhiễu xạ của CuO, nên trong oxit hỗn hợp CuO có thể tồn tại ở nhiều trạng thái khác nhau như: CuO vô định hình, Cu-O-Ce tạo thành dung dịch rắn và CuO tinh thể.

Các dạng tồn tại của CuO trong oxit hỗn hợp được chỉ ra trên giản đồ khử theo chương trình nhiệt độ trong dòng khí H₂ (hình 3). Từ giản đồ khử theo chương trình nhiệt độ cho thấy, có 3 pic khử của CuO ở các nhiệt độ 159,4 °C; 205,6 °C và 215,3 °C. Chứng tỏ có ba dạng tồn tại của CuO trong oxit hỗn hợp.

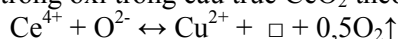
Hình 3: Giản đồ H₂-TPR của oxit hỗn hợp CuO-CeO₂

Pic khử ở nhiệt độ thấp nhất (159,4 °C) được gán cho dạng khử của CuO ở trạng thái vô định hình. Dạng này phân tán đều trên chất mang và tương tác với chất mang theo quá trình oxi hóa thuận nghịch trên bề mặt phân cách hai pha:

$$\text{Ce}^{4+} + \text{Cu}^{2+} + \text{O}^{2-} \leftrightarrow \text{Ce}^{3+} + \square + \text{Cu}^+ + 0,5\text{O}_2\uparrow$$

cân bằng này làm tăng đáng kể lượng lỗ trống oxi trên bề mặt. Đây là dạng lỗ trống có độ linh động cao nhất của oxi trong oxit hỗn hợp CuO-CeO₂. Chính vì vậy, dạng CuO vô định hình phân tán đều trên chất mang có khả năng phản ứng cao nhất. Do đó pic khử của dạng này xuất hiện ở nhiệt độ thấp nhất.

Vai pic ở nhiệt độ 205,6 °C được gán cho sự khử CuO trong dung dịch rắn Cu_xCe_{1-x}O_{2-δ}. Sự tạo thành dung dịch rắn là do Cu²⁺ đã thay thế Ce⁴⁺ trong mạng lưới lập phương của CeO₂, đồng thời sinh ra các lỗ trống oxi trong cấu trúc CeO₂ theo cân bằng:

Lỗ trống oxi trong cấu trúc của CeO₂ có khả năng phản ứng không cao bằng lỗ trống oxi trên bề mặt, nên dạng này của CuO trong oxit hỗn hợp có khả năng phản ứng không cao bằng dạng CuO vô định hình.

Pic khử thứ ba ở 215,3 °C là pic khử chính, được gán cho sự khử CuO ở trạng thái tinh thể. Ở dạng này, CuO ở trạng thái tập hợp lớn và ít tương tác với chất mang, nên có khả năng phản ứng kém nhất [4, 7-10].

Từ giản đồ H₂-TPR cũng cho thấy, diện tích pic khử của dạng CuO tinh thể lớn nhất và của dạng CuO vô định hình là nhỏ nhất. Do đó, trong oxit hỗn hợp, CuO tồn tại chủ yếu ở dạng tinh thể và dạng vô định hình có hàm lượng nhỏ nhất.

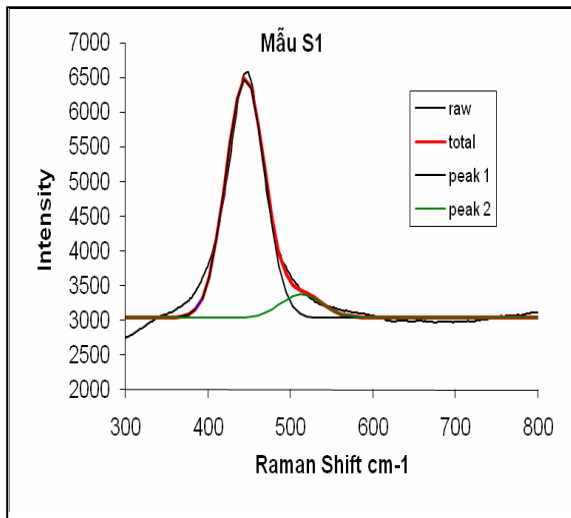
Để khẳng định thêm sự thay thế một số ion Ce⁴⁺ bằng ion Cu²⁺ trong cấu trúc tinh thể của CeO₂, chúng tôi đã tính thông số mạng lưới của tinh thể CeO₂ nguyên chất và CeO₂ trong oxit hỗn hợp. Vì bán kính ion của Cu²⁺ (0,072 nm) nhỏ hơn bán kính ion của Ce⁴⁺ (0,097 nm), nên Cu²⁺ thay thế Ce⁴⁺ trong cấu trúc lập phương tâm mặt của CeO₂ sẽ làm giảm thông số mạng lưới của CeO₂. Sử dụng phần mềm POWER CELL 2.4 và các kết quả của phương pháp nhiễu xạ tia X, chúng tôi đã tính được thông số mạng lưới tinh thể CeO₂ nguyên chất là $a = b = c = 5,411$ (Å) còn của CeO₂ trong oxit hỗn hợp CuO-CeO₂ là $a = b = c = 5,409$ (Å). Từ việc tính toán này cho thấy, thông số mạng lưới của CeO₂ trong oxit hỗn hợp nhỏ hơn CeO₂ nguyên chất và một lần nữa khẳng định Cu²⁺ đã thay thế Ce⁴⁺ trong cấu trúc lập phương của CeO₂ để tạo thành dung dịch rắn Cu_xCe_{1-x}O_{2-δ}. Tuy nhiên, sự giảm thông số mạng lưới của CeO₂ không đáng kể (0,002 Å), nên hàm lượng Cu²⁺ trong dung dịch rắn tương đối nhỏ. Kết quả này cũng phù hợp với giản đồ H₂-TPR của oxit hỗn hợp (hình 3): pic khử gán cho sự khử CuO trong dung dịch rắn Cu_xCe_{1-x}O_{2-δ} là vai pic ở 205,6 °C có diện tích nhỏ.

Như vậy, từ tất cả các kết quả nghiên cứu trên, chúng tôi thấy rằng CuO trong oxit hỗn hợp CuO-CeO₂ tồn tại chủ yếu dưới dạng tinh thể, một phần dưới dạng dung dịch rắn Cu_xCe_{1-x}O_{2-δ} và một phần rất nhỏ dưới dạng vô định hình phân tán trên bề mặt của chất mang CeO₂.

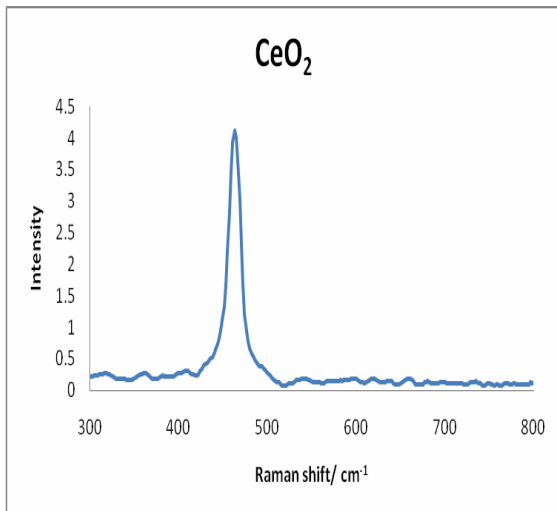
Để xác định sự có mặt của lỗ trống oxi trong cấu trúc tinh thể CeO₂, chúng tôi đã sử dụng phương pháp phổ Raman. Phổ Raman của oxit hỗn hợp CuO-CeO₂ và của CeO₂ nguyên chất được chỉ ra trên các hình 4 và 5.

Trên phổ Raman của CeO₂ nguyên chất và oxit hỗn hợp CuO-CeO₂ đều xuất hiện dải hấp thụ có cường độ mạnh ở khoảng 450-460 cm⁻¹. Dải hấp thụ này được gán cho sự phối trí của các nguyên tử oxi quanh các nguyên tử xeri, tức là dải hấp thụ đặc

trung cho dạng lập phương tâm mặt của CeO_2 . Ngoài ra, trên phổ Raman của oxit hỗn hợp CuO-CeO_2 còn xuất hiện thêm dải hấp thụ rộng nhưng có cường độ yếu ở khoảng $500-650 \text{ cm}^{-1}$. Dải này được qui gán cho sự có mặt của lỗ trống oxi của mạng lưới CeO_2 . Sự tồn tại của dải hấp thụ này chứng tỏ đã có sự tương tác giữa CuO với chất mang CeO_2 dẫn đến việc hình thành lỗ trống oxi trong cấu trúc mạng lưới của CeO_2 . Kết quả này cũng phù hợp với kết quả của nhiều công trình nghiên cứu khác [2, 5, 10].

Hình 4: Phổ Raman của CuO-CeO_2

Hình 5: Phổ Raman của oxit CeO_2

Theo quan điểm về xúc tác, diện tích của dải hấp thụ trong khoảng $500-650 \text{ cm}^{-1}$ đặc trưng cho mức độ khuyết tật mạng lưới tinh thể của CeO_2 (tức là nồng độ lỗ trống oxi trong cấu trúc tinh thể CeO_2). Do đó, diện tích của dải hấp thụ này là phép đo gián tiếp nồng độ lỗ trống oxi [10, 11]. Sử dụng phương

pháp giải chấp phổ Raman dựa trên hàm phân bố Gauss để tính diện tích của các dải hấp thụ đã xác định được nồng độ lỗ trống oxi trong oxit hỗn hợp CuO-CeO_2 bằng 4,5 % (CeO_2 nguyên chất không có dải hấp thụ này).

Các kết quả của phương pháp phổ Raman, khử theo chương trình nhiệt độ trong dòng khí H_2 và việc tính thông số mạng lưới của CeO_2 đã khẳng định có sự tương tác của các dạng CuO với chất mang CeO_2 . Chính sự tương tác này đã làm sai lệch cấu trúc tinh thể của CeO_2 và làm thay đổi các đặc trưng cũng như hoạt tính xúc tác của oxit hỗn hợp CuO-CeO_2 so với các oxit đơn lẻ CuO và CeO_2 .

3.2 Khả năng xúc tác của oxit hỗn hợp CuO-CeO_2 cho quá trình oxi hóa CO

Kết quả khảo sát hoạt tính xúc tác của oxit đơn lẻ CuO , CeO_2 và oxit hỗn hợp CuO-CeO_2 cho quá trình chuyển hóa CO được chỉ ra ở bảng 1.

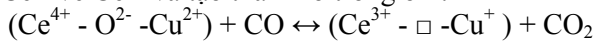
Bảng 1: Hiệu suất xử lý CO của oxit CuO , CeO_2 và oxit hỗn hợp CuO-CeO_2

Nhiệt độ, °C	Hiệu suất, %		
	CuO	CeO_2	CuO-CeO_2
30	24,0	29,6	30,6
47	24,8	34,6	39,4
67	25,4	40,2	42,2
87	26,2	46,4	47,4
107	27,6	51,2	54,0
127	29,2	57,6	80,8
147	30,6	62,6	90,6
167	33,6	64,2	94,0
187	38,8	67,2	97,2
207	50,8	70,4	98,4
227	65,0	72,8	98,6
247	79,8	75,0	98,7
267	82,4	80,4	98,8
287	86,0	84,8	98,8
307	89,2	87,0	98,8
327	92,2	88,6	99,0

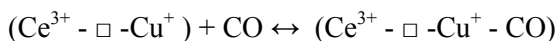
Kết quả bảng 1 cho thấy, trong khoảng nhiệt độ nghiên cứu, hiệu suất xử lý CO của oxit hỗn hợp CuO-CeO_2 luôn cao hơn của các oxit đơn lẻ CuO và CeO_2 . Đặc biệt ở 147 °C, oxit hỗn hợp đã có khả năng xử lý trên 90 % CO. Trong khi đó ở 327 °C oxit CeO_2 mới xử lý được 88,6 % CO và oxit CuO xử lý

được trên 90 % CO. Khi so sánh với các vật liệu khác phải trên 150 °C mới đạt được sự chuyển hóa 50 % CO.

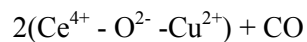
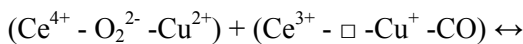
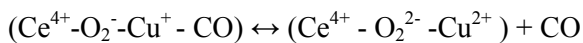
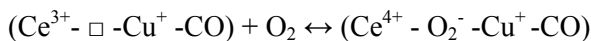
Hoạt tính xúc tác cao của oxit hỗn hợp CuO-CeO₂ cho quá trình oxi hóa CO được giải thích theo cơ chế của Mars-van-Krevelen [4, 5, 7]. Đầu tiên các phân tử CO được hấp phụ trên bề mặt phân cách của CuO và CeO₂, sau đó xảy ra phản ứng của xúc tác với CO để tạo thành CO₂ và Cu²⁺ bị khử về Cu¹⁺, Ce⁴⁺ về Ce³⁺ và tạo thành lỗ trống oxi:

CO tiếp tục bị hấp phụ lên xúc tác tại các vị trí Cu⁺ (tạo phức cacbonyl với Cu⁺):

Sau đó, các lỗ trống oxi trong mạng lưới được nạp lại bằng oxi trong dòng khí phản ứng.

Chính sự tạo thành các lỗ trống oxi và phức cacbonyl Cu⁺-CO làm cho oxit hỗn hợp CuO-CeO₂ có hoạt tính cao cho quá trình chuyển hóa CO.

4. KẾT LUẬN

Đã nghiên cứu một số đặc trưng của các oxit CuO, CeO₂ và oxit hỗn hợp CuO-CeO₂ tổng hợp bằng phương pháp đồng kết tủa. Kết quả cho thấy có ba dạng tồn tại của CuO trong oxit hỗn hợp. Trong đó, dạng tồn tại chính là CuO tinh thể, một phần dưới dạng dung dịch rắn Cu_xCe_{1-x}O_{2-δ} và CuO vô định hình.

Đã nghiên cứu các đặc trưng về khuyết tật tinh thể của CeO₂ (lỗ trống oxi) khi CeO₂ được pha tạp bằng CuO và đã xác định được nồng độ lỗ trống oxi là 4,5 %.

Đã thăm dò khả năng xúc tác của các oxit CuO, CeO₂ và oxit hỗn hợp CuO-CeO₂ cho quá trình chuyển hóa CO. Kết quả cho thấy, oxit hỗn hợp có hoạt tính xúc tác cao hơn của các oxit đơn lẻ. Ngay ở nhiệt độ phòng (30 °C), hiệu suất xử lý CO của oxit hỗn hợp đã tương đối cao đạt 53,2 % và sự chuyển hóa CO gần như hoàn toàn ở nhiệt độ 207 °C (~ 98,4 %).

Liên hệ: **Hoàng Thị Hương Huế**

Khoa Hóa học, Trường Đại học KHTN, ĐHQG Hà Nội

19 Lê Thánh Tông, Quận Hoàn Kiếm, Hà Nội.

Email: huevoco@gmail.com. Điện thoại: 0986.236.174.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. A. Trovarelli. *Catalytic properties of ceria and CeO₂ containing materials*, Catalysis Review - Science and Engineering, **38(4)**, 440-441 (1996).
2. S. Hocevar, U. O. Krasovec, B. Orel, A. S. Arico, H. Kim. *CWO of phenol on two differently prepared CuO-CeO₂ catalysts*, Applied Catalysis B: Environmental, **28**, 113-125 (2000).
3. C. Hu. *Enhanced catalytic activity and stability of Cu_{0.13}Ce_{0.87}O_y catalyst for acetone combustion: Effect of calcination temperature*, Chemical Engineering Journal, **159**, 129-137 (2010).
4. A. N. Ilichev, A. A. Firsova, and V. N. Korchak. *Mechanism of CO Oxidation in Excess H₂ over CuO/CeO₂ Catalysts: ESR and TPD Studies*, Kinetics and Catalysis, **47(4)**, 585-592 (2006).
5. G. Marban, A. B. Fuertes. *Highly active and selective CuO_x/CeO₂ catalyst prepared by a single-step citrate method for preferential oxidation of carbon monoxide*, Applied Catalysis B: Environmental, **57**, 43-53 (2005).
6. Q. Liang, X. Wu, D. Weng, Z. Lu. *Selective oxidation of soot over Cu doped ceria/ceria-zirconia catalysts*, Catalysis Communications, **9**, 202-206 (2008).
7. X. Wang, J. A. Rodriguez, J. C. Hanson, D. Gamarra, A. Martínez-Arias, and M. Fernández-García. *Unusual Physical and Chemical Properties of Cu in Ce_{1-x}Cu_xO₂ Oxides*, J. Phys. Chem. B, **109(42)**, 19595-19603 (2005).
8. M. Fu, X. Yue, D. Ye, J. Ouyang, B. Huang, J. Wu, H. Liang. *Soot oxidation via CuO doped CeO₂ catalysts prepared using coprecipitation and citrate acid complex-combustion synthesis*, Catalysis Today, **153**, 125-132 (2010).
9. D. Delimaris, T. Ioannides. *VOC oxidation over CuO-CeO₂ catalysts prepared by a combustion method*, Applied Catalysis B: Environmental, **89**, 295-302 (2009).
10. C. Hu, Q. Zhu, L. Chen, R. Wu. *CuO-CeO₂ binary oxide nanoplates: Synthesis, characterization, and catalytic performance for benzene oxidation*, Materials Research Bulletin, **44**, 2174-2180 (2009).
11. Nguyễn Đình Bảng, Hoàng Thị Hương Huế. *Tổng hợp oxit hỗn hợp CuO-CeO₂ có kích thước nano bằng phương pháp đồng kết tủa*, Tạp chí Hoá học, **47(2A)**, 404-407 (2009).

